

Občutek varnosti stanovalcev v bivalnem okolju: medkulturna primerjava – Slovenija, Srbija, Japonska

Bojan Grum,¹ Darja Kobal Grum²

V članku smo se osredotočili na bivalno okolje in raziskali, kako je za udeležence pomemben občutek varnosti v soseski, v kateri živijo. Zanimala nas je medkulturna primerjava glede na demografske značilnosti udeležencev, in sicer med slovenskimi, srbskimi in japonskimi udeleženci. Uporabili smo kvantitativno metodo, ki temelji na vprašalniku. V raziskavi je sodelovalo 1006 slovenskih, 385 srbskih in 264 japonskih udeležencev. Podatki so statistično obdelani z analizo variance. Raziskava kaže, da se med slovenskimi udeleženci in udeleženci drugih kultur izraža statistično pomembna razlika pri občutku varnosti. Zanimivo pa je, da se ta ne navezuje na starost udeležencev in tudi ne na lastništvo nepremičnine. Raziskava kaže, da ženske vseh treh narodnosti izražajo bistveno višjo stopnjo občutka varnosti kot moški, kar kaže na očiten paradoks, saj stereotipno velja, da se prav ženske počutijo najmanj varne. Za vse udeležence je značilno, da izražajo nižjo stopnjo občutka varnosti v mestih. Pri mesečni porabi sredstev za reševanje stanovanjskega problema rezultati kažejo, da med slovenskimi in srbskimi udeleženci izražajo najvišji občutek varnosti udeleženci, ki mesečno porabijo manj kot 30 odstotkov dohodka, pri japonskih udeležencih pa obratno, tisti, ki porabijo več kot 30 odstotkov. Splošno pa glede na slovenske udeležence izražajo nižjo stopnjo občutka varnosti japonski udeleženci, kar povezujemo z njihovim visoko izraženim nezadovoljstvom z bivanjem v urbanem okolju, in srbski udeleženci, kar povezujemo z dejavnikom slabšega vzdrževanja sosesk (fizična neurejenost). Pomembno je, da že pri načrtovanju urbanega bivalnega okolja poznamo, kako kupci zaznavajo občutek varnosti in kateri dejavniki igrajo pri tem ključno vlogo. Raziskava kaže, da sta ključna dejavnika lokalno bolj vzdrževano okolje in kakovostna gradnja stanovanj, kar pozitivno vpliva na zadovoljstvo stanovalcev in na njihovo dožemanje varnosti. Predmet nadaljnjih raziskav pa je ugotoviti, kako ti dejavniki vrednostno vplivajo na njihovo nakupno odločanje.

Ključne besede: bivalno okolje, občutek varnosti, strah pred kriminaliteto, Slovenija, Srbija, Japonska

UDK: 343.9(497.4)(497.11)(520)

1 Uvod

Občutek varnosti, ki je povezan s strahom pred kriminaliteto, in vzroki, ki ta občutek povzročajo, so celo bolj razširjeni kot kriminaliteta (Miceli, Roccato in Rosato, 2004). Raziskave v Angliji in ZDA so pokazale, da strah pred kriminaliteto močno vpliva na dobro počutje prebivalstva in da je kar tretjina anketirancev odgovorila, da se ne počutijo varne (Meško, Fallshore in Jevšek, 2007). V članku se osredotočamo na bivalno okolje in raziskujemo, kako je za udeležence pomemben občutek varnosti v soseski, v kateri živijo. Zanima nas medkulturna primerjava glede na njihove demografske značilnosti, in sicer med slovenskimi, srbskimi in japon-

skimi udeleženci. K raziskavi so nas spodbudili podatki iz Evropske družboslovne raziskave (European Social Survey, 2004, 2005, 2008), ki kažejo, da se je v Sloveniji v zadnjih petih letih občutek varnosti prebivalcev zmanjšal kar za 11,7 odstotkov. Menimo, da so tovrstne raziskave nujne, rezultati pa pomembni za načrtovalce stanovanjskih sosesk in tudi za vse tiste v družbenem, socialnem in ekonomskem okolju, ki lahko pripomorejo k doseganju višje stopnje občutka varnosti stanovalcev v bivalnih soseskah in tako vplivajo na izboljšanje bivalnega okolja.

Kot navaja Malešič (2012), je razvojni model sodobne družbe, ki temelji na predpostavki o možnostih neomejene gospodarske rasti, povzročil zapleteno okoljsko, ekonomsko, socialno in etično krizo, ki jo človeštvo mora preseči, če se želi izogniti poglobljanju problemov, ki povzročajo revščino, lakoto, okoljske migracije in konflikte. Zadnje vpliva na občutek varnosti v bivalnem okolju in v tem kontekstu nas zanima, ali obstaja bistvena medkulturna razlika pri občutku varnosti v soseski, kjer udeleženci bivajo, in njihovimi demografskimi

¹ Dr. Bojan Grum je doktor znanosti, docent za področje vrednotenja nepremičnin, Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici, E-pošta: bgrum@siol.net

² Dr. Darja Kobal Grum je doktorica znanosti, redna profesorica za občo psihologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. E-pošta: darja.kobal@ff.uni-lj.si

značilnostmi. Pri vprašanju varnosti je pomembno, kako poimenovati tiste pojave, ki vplivajo na občutek varnosti. Zelo negativne varnostne pojave literatura poimenuje enkrat kot grožnje, drugič kot tveganje, tretjič kot izzive, četrtič kot negotovost. Soglasje pri uporabi teh terminov ne obstaja, prav tako tudi ni mogoče zaslediti njihovih definicij (Prezelj, 2001). LaGrange in Ferraro (1989) sta ugotovila, da se osebe, ki se počutijo manj varne (bolj ogrožene), tudi bolj bojijo kriminalitete. Poudarjata pa, da pojmov ne smemo zamenjavati in jih moramo obravnavati ločeno. Kot povzemata Đurić in Popović Čitić (2013), strah pred kriminaliteto na individualni ravni ustvarja škodljive psihološke učinke, ogroža zasebno svobodo (npr. omejevanje gibanja v soseski) in povzroča občutek nezadovoljstva, na ravni skupnosti ruši socialno kohezijo, slabi sosedske odnose in socialne vezi znotraj skupnosti. Na širši družbeni ravni pa je ta strah največkrat usmerjen na tiste, ki so že tako v najnižjem socialno-ekonomskem položaju in nimajo dovolj sredstev, da bi ustrezno zaščitili sebe in svoje imetje ali da bi se preselili.

V članku se ukvarjamo z vprašanjem splošnega občutka varnosti, udeležencem pa puščamo prosto presojo po izražanju stopnje občutka varnosti, ne glede na to, kaj pojmujejo kot varnost. Ob tem predpostavljamo, da napredek vedno pomeni razvoj v dobro za človeka (človeštvo), pri čemer dobro pomeni povečevanje njegovega zadovoljstva oziroma blagostanja. Tisto, kar je namreč dobro za človeka, ki je edini predmet teorije napredka, je opredeljeno kot zadovoljitev osnovnih potreb, ki vodi k pojavu psihično zdrave osebnosti ali samopopolnjenosti, in istovrstna prisotnost ugodnega družbeno-kulturnega okolja, ki dopušča ter spodbuja razvoj takih ljudi (Kobal Grum in Musek, 2009; Sajovic, 2009).

2 Občutek varnosti in demografske značilnosti udeležencev

Številne raziskave kažejo na vpliv določenih demografskih dejavnikov na raven izraženega strahu in na interakcijo med socialno strukturo udeležencev in dojemanjem strahu (Ferguson in Mindel, 2007). Trček (2005) podrobneje analizira dejavnike, kot so: starost, kakovost stavb in stanovanja, sosedski odnosi in prihodnje preference anketirancev. V zvezi z nezadovoljstvom z bivalnim okoljem ugotavlja, da je na prvem mestu problem parkirišč (60,2 odstotka anketirancev je nezadovoljnih), visoko pa je izraženo zadovoljstvo z varnostjo v soseski (52,7 odstotka) in s sosedskimi odnosi (56,9 odstotka). Tudi za Japonsko so Cohen, Kozak, Vidal, Spetic in Ide (2005) ugotovili, da je dejavnik varnosti v soseski med najpomembnejšimi dejavniki pri odločanju za nakup nepremičnin. Vasovic, Gospavic in Cirovic (2012) so ugotovili, da imajo pri prodaji in nakupu nepremičnin v Srbiji glavno vlogo karak-

teristike nepremičnine in njeni pozitivni elementi, ki izvirajo neposredno iz okolice soseske, npr. površine za igranje, parkiranje, oddaljenost od centra mesta ter občutek pripadnosti in varnosti v soseski. Občutek pripadnosti določeni skupnosti lahko pomaga, da ljudje bolj zaupajo lastnim sposobnostim, s tem pa se zmanjšata občutek za nevarnost viktimizacije in strah (Meško, Šifrer in Vošnjak, 2012).

V pričujoči raziskavi ločimo udeležence glede na demografske značilnosti: spol, starost, družinski status, lokacijo trenutnega bivanja, lastništvo nepremičnine, tip nepremičnine, v kateri bivajo, mesečno porabo sredstev za reševanje stanovanjskega problema in trenutno zadovoljstvo glede nepremičnine, v kateri živijo.

Benett et al. (2007) so v svojih študijah poudarili, da je pomembno upoštevati občutek varnosti v soseski predvsem v nočnem času, in sicer kot možno oviro za fizično aktivnost pri ženskah. Njihova raziskava je pokazala, da so naredile ženske, ki so nizko izražale občutek varnosti v soseski, v nočnih urah v povprečju skoraj 1100 korakov manj od tistih, ki so sprejemale okolico kot varno. Pri moških razlik niso opazili.

Na starost raziskovalci v zadnjem času vse bolj gledajo kot na kulturno in ne več kronološko kategorijo, kar pomeni, da poudarjajo posebnosti okoliščin in način življenja ljudi v različnih življenjskih obdobjih (Pain, 2000).

Družinski status povezujemo tudi s številom članov v skupnem gospodinjstvu in občutkom varnosti, vezanim na skrb za otroke. Burdette in Whitaker (2005) sta ugotovila, da je v nacionalnem vzorcu predšolskih otrok zaznavanje mater glede varnosti svojih otrok v soseski povezano z njihovim časom gledanja televizije in ne z njihovim prostim časom, ki so ga preživeli pri igranju zunaj.

Zanima nas, kako udeleženci izražajo stopnjo občutka varnosti glede na lokacijo bivanja. V večini razvitih kulturnih okolij je koncentracija stanovanjskih nepremičnin največja v mestih. Za Slovenijo tako velja, da imata mesti Ljubljana in Maribor največjo koncentracijo stanovanjskih nepremičnin in da skupaj obsegata 40 odstotkov vseh stanovanj; če pa prištejemo še odstotek stanovanj in hiš v ostalih večjih mestih, pa znaša zbir 65,3 odstotka vseh stanovanjskih nepremičnin (Geodetska uprava Republike Slovenije, 2010). Za Japonsko Jian in Kazunori (2004) ugotavljata vpliv regionalnih lastnosti in osebnih stanovanjskih preferenc na vrednotenje stanovanjskih okolij v lokalnih mestih. Raziskovala sta dejavnike, ki vplivajo na življenjski stil v japonskih mestih z vidika zadovoljstva uporabnikov nepremičnin, njihovih preferenc in možnosti izbire pri nakupu nepremičnin. Njuni rezultati kažejo, glede na preference pri iskanju kraja bivanja, tri glavne vzorce

udeležencev, in sicer: udeležence, ki pri iskanju stanovanja dajejo večjo prednost urbanemu okolju kot naravnemu okolju, uživajo v službenem okolju (službi) in so na prvem mestu pripravljeni vlagati v standard neposredne okolice stanovanja; sledijo udeleženci, ki dajo prednost mestnemu okolju, imajo raje vsakdanje življenje kot delo in so pripravljeni najprej vlagati v stanovanje; tretji vzorec udeležencev, ki je vmes med omenjenima in daje prednost pri izbiri kraja bivanja družbenim aktivnostim in medosebnim odnosom ter občutku varnosti (Jian in Kazunori, 2006).

Zanima nas, ali stopnjo občutka varnosti drugače izražajo udeleženci, ki bivajo v lastnem (lastniškem) stanovanju, so najemniki v tržnem/socialnem stanovanju ali bivajo pri sorodnikih. Razmerja so v kulturnih okoljih različna. V Sloveniji je glede na strukturo gospodinjstev po lastniških deležih stanovanj najvišji delež lastnikov (84 odstotkov), sledijo uporabniki stanovanj sorodnikov brez plačila najemnin (7 odstotkov), neprofitni najemniki (5 odstotkov), najemniki tržnih stanovanj (3 odstotki) in najemniki službenih ali kadrovskih stanovanj (1 odstotek) (Cirman, 2007). V Srbiji je lastniški delež stanovanj kar 94-odstoten, na Japonskem pa 64-odstoten. Pri primeru Baltimore so opazovali kupce in najemnike stanovanj ter po letu in pol ugotovili, da je zadovoljstvo kupcev stanovanj večje kot zadovoljstvo najemnikov (Rohe in Stegman, 1994). V nadaljnji triletni študiji sta Rohe in Basalo (1997) ugotovila, da so lastniki stanovanj tudi po triletnem lastništvu še vedno bolj samozadovoljni kot najemniki. Pri tem sta samozadovoljstvo definirala kot kombinacijo splošnega zadovoljstva z življenjem, stanovanjem in sosesko (Rohe in Stewart, 1996). Kleinhans in Elsinga (2010) pa ugotavljata, da obstaja močna korelacija med lastništvom doma in občutkom samostojnosti, samozadovoljstva in pripadnosti soseski.

Nadalje nas zanima, kako na občutek varnosti v soseski vpliva mesečno porabljen dohodek za reševanje stanovanjskega problema. Raziskave kažejo, da imajo lastniki stanovanj v povprečju nakopičenih najmanj težav in so njihovi dohodki v povprečju najmanj obremenjeni s stanovanjskimi stroški (Mandič et al., 2006). Dosegljivost stanovanj je merjena po mednarodno uveljavljeni meji, po kateri stanovanjski stroški naj ne bi presegali 30 odstotkov razpoložljivega dohodka v gospodinjstvu (Thomas, 2009). Nekateri avtorji opozarjajo tudi na pomembnost družbenega položaja, saj strah pred kriminaliteto bremeni predvsem tiste, ki so v slabšem družbenem položaju, kar lahko povezujemo s tem, da nimajo sredstev, s katerimi bi zaščitili sebe in svojo lastnino, oz. da bi se preselili v drugo okolje (McCrea, Shyy, Westen in Stimson, 2005).

Austin, Furr in Spine (2002) so raziskovali odnos med razmerami v soseski in tem, kako stanovalci dojemajo varnost. Ugotovili so, da fizična kakovost stanovanja in fizična kakovost okolice bistveno vplivata na izraženo zadovoljstvo

glede dojemanja varnosti. McCrea et al. (2005) povezuje značilnosti soseske in strah pred kriminaliteto s tezo o barbarstvu oz. neurejenosti. Teza govori o družbeni (tolpe, glasne zabave, brezdomstvo, pijančevanje ...) in fizični neurejenosti (smeti, zapuščeni avtomobili in zgradbe, zanemarjeni prehodi ...). Ugotovili so, da ljudje te znake močno povezujejo s strahom pred kriminaliteto in občutkom varnosti v soseski. Glede medkulturnih primerjav so zanimivi izsledki raziskave, ki sta jo izvedla Pauwels in Pleysier (2005). Želela sta pojasniti posamezne razlike strahu pred kriminaliteto s poudarjenimi medkulturnimi razlikami udeležencev (flamsko in francosko govoreča skupnost). V raziskavi sta uporabila tri neodvisne spremenljivke, in sicer zaznavanje neurejenosti okolja, zaznavanje groženj ter zaznavanje odsotnosti policije. Rezultati niso pokazali medkulturnih omejitev. Ugotovila sta, da imajo zaznava neurejenosti okolja, zaznava grožnje barbarstva in odsotnost policije enak vpliv na strah pred kriminaliteto v obeh opazovanih kulturah. Pri tem pa je zanimiva ugotovitev, da zaupanje v javne institucije ne vpliva na strah pred kriminaliteto. Meško s sodelavci (Meško et al., 2014) navaja, da to pomeni, da bi morala policija in sodstvo namenjati več pozornosti žrtvam kaznivih dejanj in tudi preventivni dejavnosti v soseskah.

3 Metoda

Uporabljena je metoda, ki temelji na vprašalniku (Walonic, 2007), ki smo ga sestavili v sklopu širše raziskave. Potekala je v različnih kulturnih okoljih in je imela za temeljni cilj določiti dejavnike, ki so za potencialne pridobitelje nepremičninskih pravic odločilni pri odločanju o nakupu nepremičnine (Grum, 2010). Od treh glavnih tipov vprašanj (Keats, 2000): odprta vprašanja (dopuščajo udeležencu popolno svobodo pri odgovoru), vprašanja z večjo izbiro odgovorov (udeleženec izbira najbolj primeren odgovor) in vprašanja z odgovori po vrsti (Likertova lestvica), sta bila uporabljana zadnja dva tipa vprašanj. Glede občutka varnosti udeleženci s pomočjo Likertove petstopenjske lestvice od 1 (popolnoma nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenjujejo pomembnost občutka varnosti v soseski, kjer bivajo. Podatki so obdelani s statističnim programom SPSS. Raziskava z uporabo vprašalnika je bila izvedena v dveh fazah (Kanji, 1993). V prvi fazi smo načrtovali oblikovanje vprašalnika in ugotavljanje ustreznosti metrijskih karakteristik vprašalnika. V ta namen smo izvedli pilotsko raziskavo na ustreznem vzorcu. Statistična analiza zajema faktorsko analizo vprašalnika, analizo zanesljivosti vprašalnika (Cronbachov-alfa), opisno statistiko in analize variance (Grum in Temeljotov Salaj, 2010). Sklop vprašalnika, ki meri demografske značilnosti, zajema 34 spremenljivk. Ekstrahirali smo 8 faktorjev, ki pojasnijo nad 60 odstotkov variance (Grum in Temeljotov Salaj, 2011). Kaiser-Meyer-Olkinova mera aдекватnosti vzorčenja je 0,759,

kar pomeni, da merjene spremenljivke dobro psihometrično spadajo skupaj (Fulgosi, 1984). Tudi Bartlettov test (BT = 2178,119), ki je statistično značilen, kaže, da je ekstrahirane faktorje mogoče interpretirati (Fulgosi, 1984). Druga faza je bila osrednja raziskava, kjer smo uporabili izdelan vprašalnik iz pilotske študije.

Raziskava je potekala v treh različnih kulturnih okoljih, v Sloveniji, Srbiji in na Japonskem. Merila izbora sta bili različna ekonomska razvitost držav in različna strateška lega držav (Slovenija kot del EU, Srbija kot del nekdanje SFRJ in Japonska kot tehnološko visoko razvita azijska država). V raziskavi je sodelovalo 1006 slovenskih udeležencev, 385 srbskih udeležencev in 264 japonskih udeležencev. V vzorec so bili vključeni udeleženci v starosti od 20 do 40 let, ki so selekcionirani po spolu, starosti (oblikovani sta dve skupini, od 20 do 29 let in od 30 do 40 let), izobrazbi, socialnem in ekonomskem statusu, zakonskem oz. družinskem položaju, bivalnem okolju in kulturni pripadnosti. Zbiranje podatkov je v prvi fazi potekalo preko interneta. Za razliko od slovenskih udeležencev se je pri japonskih in srbskih udeležencih pokazalo veliko

nezaupanje do sodelovanja pri internetnih anketah. Zaradi tega smo pri zbiranju podatkov v drugi fazi uporabili metodo snežne kepe (Lobe, 2006). Pri uporabi te vrste vzorčenja se za izgradnjo vzorca proučevane skupine uporabljajo osebna poznanstva. Izbere se manjši vzorec oseb, ki odgovarjajo na vprašalnik, obenem pa k izpolnjevanju povabijo svoje znance (Klinc, Turk in Dolenc, 2010). Vsak naslednji anketiranec naj bi zagotovil nekaj novih anketirancev. Prednost tega vzorčenja je predvsem v hitrem popolnjevanju vzorca, ki pa je odvisen samo od začetne izbire populacije. To je obenem tudi slabost, saj po začetni izbiri vzorca nad njim nimamo več nadzora. Dodatna slabost je tudi odvisnost od posameznikovega mreženja v horizontalni in predvsem v vertikalni smeri. Dodatna težava pri pridobivanju japonskih udeležencev je bilo tudi dejstvo, da distribucija vprašalnika na Japonskem na javnih mestih ni dovoljena (brez odobritve posebne etične komisije). Posledica tega je različno velik vzorec pri različnih kulturah. Zbiranje podatkov je trajalo od novembra leta 2013 do maja leta 2014. Struktura udeležencev glede na njihove demografske značilnosti je prikazana v tabeli 1.

Tabela 1: Struktura udeležencev glede na demografske značilnosti

Pripadnost kulturi Slovenija, Japonska, Srbija	Slovenski udeleženci		Japonski udeleženci		Srbski udeleženci	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Spol						
Ženske	623	61,93 %	90	34,09 %	276	71,88 %
Moški	383	38,07 %	174	65,91 %	108	28,13 %
Skupaj	1006	100,00 %	264	100,00 %	384	100,00 %
Starost						
20 do 29 let	490	48,71 %	114	43,18 %	222	57,81 %
30 do 40 let	516	51,29 %	150	56,82 %	162	42,19 %
Skupaj	1006	100,00 %	264	100,00 %	384	100,00 %
Družinski status						
Samski	264	26,53 %	168	65,12 %	178	46,35 %
V zvezi oz. poročen	731	73,47 %	90	34,88 %	206	53,65 %
Skupaj	995	100,00 %	258	100,00 %	384	100,00 %
Zase lahko rečete, da živite (lokacija)						
V središču mesta	316	31,76 %	114	44,19 %	208	54,17 %
Na obrobju mesta	321	32,26 %	132	51,16 %	144	37,50 %
V strnjenem podeželskem naselju	234	23,52 %	6	2,33 %	18	4,69 %
V razpršenem podeželskem naselju	116	11,66 %	0	0,00 %	0	0,00 %
Drugje	8	0,80 %	6	2,33 %	14	3,65 %
Skupaj	995	100,00 %	258	100,00 %	384	100,00 %
Trenutno živite v (glede na lastništvo)						
Lastnem ali solastnem stanovanju	531	53,64 %	72	27,91 %	258	67,19 %
Tržnem najemniškem stanovanju	99	10,00 %	96	37,21 %	82	21,35 %

Tabela 1: nadaljevanje

Pripadnost kulturi Slovenija, Japonska, Srbija	Slovenski udeleženci		Japonski udeleženci		Srbski udeleženci	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Neprofitnem/socialnem najemniškem stanovanju	27	2,73 %	24	9,30 %	0	0,00 %
Stanovanju sorodnikov ali pri sorodnikih	269	27,17 %	54	20,93 %	24	6,25 %
Drugo	64	6,46 %	12	4,65 %	20	5,21 %
Skupaj	990	100,00 %	258	100,00 %	384	100,00 %
Trenutno živite v (glede na tip stanovanja)						
V stanovanjskem bloku	366	36,93 %	144	55,81 %	240	62,50 %
Hiši	608	61,35 %	114	44,19 %	144	37,50 %
Drugje	17	1,72 %	0	0,00 %	0	0,00 %
Skupaj	991	100,00 %	258	100,00 %	384	100,00 %
Za reševanje stanovanjskega problema mesečno porabite:						
Nič	450	45,73 %	60	23,26 %	278	72,40 %
Manj kot 30 % svojega mesečnega dohodka	216	21,95 %	150	58,14 %	38	9,90 %
Okoli 30 % svojega mesečnega dohodka	149	15,14 %	24	9,30 %	34	8,85 %
Več kot 30 % svojega mesečnega dohodka	129	13,11 %	24	9,30 %	32	8,33 %
Skoraj celoten dohodek	40	4,07 %	0	0,00 %	2	0,52 %
Skupaj	984	100,00 %	258	100,00 %	384	100,00 %
Zadovoljstvo s trenutnim statusom stanovanja						
Zelo nezadovoljen	76	7,74 %	30	11,63 %	55	14,32 %
Nezadovoljen	105	10,69 %	24	9,30 %	38	9,90 %
Srednje	220	22,40 %	48	18,60 %	46	11,98 %
Zadovoljen	281	28,62 %	90	34,88 %	76	19,79 %
Zelo zadovoljen	300	30,55 %	66	25,58 %	92	23,96 %
Skupaj	982	100,00 %	258	100,00 %	384	100,00 %

Razvidno je, da je za razliko od slovenskih in srbskih pri japonskih udeležencih največ moških (65,91 odstotka). Za japonsko kulturno okolje tako Hirayama (2008) kot tudi Forrest, Kennett in Izuhara (2003) ugotavljajo, da ni presenetljivo, da obstajajo razlike med spoloma v stopnji lastništva stanovanj, kajti šele zadnji dogodki, vezani na gospodarsko krizo na Japonskem (padec vrednosti premoženja, nižje obrestne mere, deregulacije posojil, spremenjena pravila v kombinaciji s poznejšo poroko), omogočajo dostop do lastništva tudi samskim ženskam. Pri starostni strukturi srbskih udeležencev prevladujejo mlajši udeleženci (57,81 odstotka), medtem ko je struktura pri slovenskih in japonskih udeležencih podobna. Največ japonskih udeležencev je samskih (65,12 odstotka), kar pojasnjujemo z ugotovitvami Deutscha s sodelavci (Deutsch, Tiwari in Moriizumi, 2005), ki ugotavljajo, da je povprečna starost Japonca, ko vstopa v lastno gospodinjstvo, blizu 40 let. Večina udeležencev živi v mestu ali okolici mest. Opažamo pa bistvene razlike med udeleženci glede na lastništvo stanovanja. Med lastniki je največ srbskih udeležencev (67,19 odstotka), sledijo slovenski (53,64 odstotka) in japonski udeleženci (27,91 odstotka).

Navedeno pojasnjujemo z lastniško strukturo stanovanjskega fonda v izbranih državah, ki kaže, da je v letu 2010 Srbija imela dobrih 90, Slovenija dobrih 80, Japonska pa dobrih 64 odstotkov lastniških stanovanj. Večina udeležencev živi v bloku ali hišah. Zanimive so tudi razlike med kulturami pri mesečni porabi sredstev za reševanje stanovanjskega problema. Iz tabele 1 je razvidno, da večina udeležencev navaja, da za reševanje stanovanjskega problema porabijo manj kot 30 odstotkov dohodka, zelo visok odstotek slovenskih (45,73 odstotka) in predvsem srbskih udeležencev (72,40 odstotka) pa navaja, da ne porabijo nič. Navedeno lahko interpretiramo z ugotovitvijo, da tako Slovenci kot Srbi v kratkem ne nameravajo kupiti novega stanovanja (ne varčujejo), vzroke pa lahko pripišemo tudi trenutni gospodarski krizi in nižji ekonomski moči udeležencev. Tudi Bradeško (2003) ugotavlja, da rast dohodkov gospodinjstev, kar povezujemo z zaposlitvijo in rastjo BDP-ja, povečuje povpraševanje po prostoru za stanovanjske in prstočasne dejavnosti. Na Japonskem pa visok odstotek udeležencev (21 odstotkov) ankete pričakuje, da se bodo odločili za nakup ali gradnjo nove hiše v roku 5 let, 72 odstotkov anketirancev, ki že živijo v svoji hiši, pa

pričakuje, da bodo v tem roku lahko kupili večjo hišo od sedanje (Cohen et al., 2005).

Glede zadovoljstva izražajo najvišje zadovoljstvo slovenski, nižje pa srbski udeleženci, ki jih je zelo nezadovoljnih s svojim trenutnim stanovanjem kar 14,32 odstotka ter japonski udeleženci, katerih je zelo nezadovoljnih kar 11,43 odstotka.

4 Rezultati in diskusija

Rezultate smo statistično analizirali z analizo variance. Analiza variance je v raziskavah pogosto uporabljena statistična metoda oz. statistični test, kot t-test za neodvisne vzorce, le da lahko pri analizi variance primerjamo povprečja treh ali več skupin med seboj. Kot odvisno spremenljivko izberemo občutek varnosti v soseski, in sicer glede na osnovne demografske (narodnost, spol, starost, družinski status, kraj bivanja, lastništvo nepremičnine, tip stanovanjske nepremičnine, povprečna mesečna poraba sredstev za reševanje stanovanjskega problema, zadovoljstvo s trenutnimi bivalnimi pogoji) značilnosti udeležencev. Ker nas zanimajo predvsem izraženi občutki glede varnosti med slovenskimi udeleženci v odnosu do drugih kulturnih okolij, rezultate prikažemo ločeno za slovenske in japonske udeležence ter slovenske in srbske udeležence.

Tabela 2 prikazuje rezultate analize variance glede občutka varnosti v soseski glede na demografske značilnosti slovenskih in japonskih udeležencev.

Tabela 2: Statistično pomembne razlike ($p < 0,05$) pri občutku varnosti glede na demografske značilnosti slovenskih in japonskih udeležencev

Demografske značilnosti		Vsota kvadratov	df	Srednji kvad.	F	P
Pripadnost kulturi	*	42,943	4	10,736	85,435	,000
Spol	*	8,860	4	2,215	9,288	,000
Družinski status	*	7,857	4	1,964	8,981	,000
Kraj bivanja	*	43,833	4	10,958	11,421	,000
Tip nepremičnine	*	17,704	4	4,426	17,694	,000
Mesečna poraba	*	23,943	4	5,986	4,604	,001
Zadovoljstvo	*	157,859	4	39,465	27,891	,000

* razlika je statistično pomembna ($p < 0,05$)

Iz tabele 2 je razvidno, da se med slovenskimi in japonskimi udeleženci kaže statistično pomembna razlika pri občutku varnosti v soseski ($p < 0,05$) glede na narodnost, spol, družinski status, kraj bivanja, tip nepremičnine, v kateri udeleženci trenutno bivajo, mesečno porabo dohodka za reševanje stanovanjskega problema ter glede trenutnega zadovoljstva, ki je povezano z nepremičnino, v kateri bivajo.

Povprečne stopnje strinjanja pri občutku varnosti v soseski med kulturama (slovenska, japonska) glede na njune demografske značilnosti so skupno prikazane v tabeli 3. Udeleženci s pomočjo Likertove lestvice od 1 (popolnoma nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenjujejo pomembnost občutka varnosti v soseski, kjer bivajo.

Tabela 3: Povprečna stopnja strinjanja in standardni odklon pri občutku varnosti v soseski med slovenskimi in japonskimi udeleženci

Demografske značilnosti / pripadnost kulturi	Povprečna stopnja strinjanja in standardni odklon (pripis v oklepaju)				
Spol	ženske	moški			
Slovenija	4,24 (0,940)	4,19 (0,852)			
Japonska	3,14 (1,132)	3,15 (0,820)			
Družinski status	samski	v zvezi			
Slovenija	4,08 (0,920)	4,24 (0,909)			
Japonska	3,06 (0,942)	3,07 (0,708)			
Lokacija bivanja	mesto	obrobje	strnjeno naselje	razpršeno naselje	drugje
Slovenija	4,08 (0,920)	4,28 (0,875)	4,29 (0,877)	4,35 (0,933)	3,67 (1,633)
Japonska	3,06 (0,942)	3,14 (0,892)	5,00 (0,000)		3,00 (0,000)
Lastništvo	lastno	tržno	neprofitno	sorodniki	drugo
Slovenija	4,31 (0,854)	3,72 (1,088)	3,92 (1,115)	4,32 (0,842)	3,95 (0,913)
Japonska	3,33 (0,856)	3,00 (1,039)	3,00 (0,000)	3,25 (1,101)	3,00 (0,000)
Kraj bivanja	blok	hiša			
Slovenija	3,97 (0,985)	4,37 (0, 820)			
Japonska	3,13 (0,903)	3,18 (0,989)			
Mesečna poraba	nič	manj kot 30 %	okoli 30 %	več kot 30 %	skoraj vse
Slovenija	4,35 (0,820)	4,23 (0,870)	4,03 (0,976)	4,09 (0,953)	
Japonska	3,20 (1,176)	3,09 (0,720)	2,75 (1,113)	4,00 (0,840)	
Trenutno zadovoljstvo	zelo nezadov.	nezadovoljen	ne vem	zadovoljen	zelo zadov.
Slovenija	3,85 (1,183)	3,98 (0,969)	3,92 (0,951)	4,23 (0,834)	4,60 (0,667)
Japonska	2,20 (0,997)	3,00 (0,722)	3,25 (0,668)	3,43 (0,498)	3,22 (1,327)

Rezultati kažejo, da glede na spol višje izražajo občutek varnosti slovenski (povprečna stopnja strinjanja pri moških je 4,19 in pri ženskah 4,24) kot japonski udeleženci (povprečna stopnja strinjanja pri moških je 3,15 in pri ženskah 3,14).

Glede družinskega statusa izražajo v primerjavi z japonskimi udeleženci večji občutek varnosti slovenski udeleženci, in sicer ne glede na to, ali so samski ali v zvezi (povprečna stopnja strinjanja je 4,15 in 4,24). McCrea et al. (2005) navajajo, da sta pomembna dejavnika, ali posameznik živi v gospodinjstvu sam, ali ima stanovanje v najemu ipd. Rezultati kažejo, da slovenski udeleženci izražajo višjo stopnjo občutka varnosti, če so v zvezi, japonski udeleženci pa, če so samski. Thomas (2009) ugotavlja, da so pari, kjer sta oba zaposlena, v finančno boljšem položaju in lažje vstopajo na trg nepremičnin. Za Japonsko pa je značilno, da ženske, ki se poročijo, ostanejo doma (se ne zaposlijo) in samski udeleženci so praviloma v boljšem ekonomskem položaju, zato lahko za varovanje sebe in svoje

lastnine namenijo več sredstev. To potrjujejo tudi rezultati o porabi sredstev za reševanje stanovanjskega problema, kjer japonski udeleženci izstopajo. Japonski udeleženci tudi pozneje vstopajo v lastniško sfero. Povprečna starost iskalca nepremičnin na Japonskem je blizu 40 let (Deutsch et al., 2005), kar je visoko v primerjavi s Slovenijo (32 let) in Srbijo (30 let).

Glede lokacije trenutnega bivanja izražajo višjo stopnjo občutka varnosti slovenski udeleženci. Za vse udeležence je značilno, da izražajo najnižjo stopnjo občutka varnosti v mestu (povprečna stopnja strinjanja pri slovenskih udeležencih je 4,08, pri japonskih 3,06). Tudi Meško et al. (2012) navajajo, da primerjave med mestnimi in vaškimi okolji glede strahu pred kriminaliteto kažejo, da je strah pred kriminaliteto bolj tipičen za mestna okolja, kjer je tudi več prijavljene kriminalitete in nereda v okoljih. Prav vsi udeleženci imajo večji občutek varnosti, če bivajo v hiši, glede na kulturo pa velja, da je povprečna stopnja strinjanja višja pri slovenskih (4,37) kot pri japonskih

udeležencih (3,18). Številni avtorji navajajo, da je strah pred kriminaliteto in s tem povezan občutek varnosti problem urbanih okolij: nizka družbena integracija, velika gostota prebivalcev, etnična, starostna in dohodkovna heterogenost, gost promet, velike stavbe ter pomanjkanje dreves in zelenih površin (bivalno okolje) (Miceli et al., 2004). Kot zaključuje Pain (2000), iz tega sledi, da sta za mesta značilni višja stopnja strahu pred kriminaliteto in nižja stopnja občutka varnosti. To potrjujejo tudi rezultati naše raziskave.

Glede mesečne porabe sredstev za reševanje lastnega stanovanjskega problema rezultati kažejo, da izražajo med slovenskimi udeleženci najvišji občutek varnosti udeleženci, ki porabijo manj kot 30 odstotkov mesečnega dohodka (povprečna stopnja strinjanja je 4,35), pri japonskih udeležencih pa je obratno, tisti, ki porabijo več kot 30 odstotkov dohodka (povprečna stopnja strinjanja je 4,00), kar lahko povežemo z nezadovoljstvom z bivanjem v urbanem okolju. Nezadovoljstvo z bivanjem v urbanem okolju pri Japoncih sta v svojih raziskavah ugotovila tudi Berry in Kozaryn (2009). Ugotovila sta, da je to nezadovoljstvo v azijskih mestih bistveno bolj izrazito kot na zahodu (Evropa, ZDA). Rezultati pričakovano kažejo, da občutek varnosti najvišje izražajo tisti udeleženci, ki so zadovoljni ali zelo zadovoljni s trenutnim stanovanjskim statusom. Najvišje je tako izražena stopnja pri Slovencih (4,60), najnižja pa pri tistih Japoncih, ki izražajo izrazito nezadovoljstvo glede trenutne nepremičnine (2,20). Splošna slika torej kaže, da imajo slovenski udeleženci bistveno višji občutek varnosti v soseski kot japonski udeleženci, kar povežemo tudi s povprečno velikostjo (izmero) bivalne površine na osebo (na Japonskem 18 m², v Sloveniji 32 m²). Austin in sodelavci (Austin et al., 2002) so raziskovali odnos med pogoji bivanja v soseski in izraženim dojemanjem varnosti stanovalcev. Stanovanjske razmere so ocenjevali s pomočjo standardiziranega sistema za ocenjevanje. Študija je pokazala, da so kakovostna stanovanja v lokalno bolj grajenem okolju bistveno bolj vplivala na zadovoljstvo stanovalcev in njihovo dojemanje varnosti.

Tabela 4 prikazuje rezultate analize variance pri občutku varnosti v soseski glede na demografske značilnosti slovenskih in srbskih udeležencev.

Tabela 4: Statistično pomembne razlike ($p < 0,05$) pri občutku varnosti glede na demografske značilnosti slovenskih in srbskih udeležencev

Demografske značilnosti		Vsota kvadratov	df	Srednji kvad.	F	P
Pripadnost kulturi	*	6,552	4	1,638	8,097	,000
Spol	*	2,881	4	0,720	3,200	,013
Kraj bivanja	*	18,447	4	4,612	4,511	,001
Tip nepremičnine	*	13,934	4	3,483	13,510	,000
Mesečna poraba	*	35,909	4	8,977	6,532	,000
Zadovoljstvo	*	164,876	4	41,219	29,258	,000

* razlika je statistično pomembna ($p < 0,05$)

Iz tabele 4 je razvidno, da se med slovenskimi in srbskimi udeleženci statistično pomembna razlika ($p < 0,05$) pri občutku varnosti v soseski kaže glede na narodnost, spol, kraj bivanja, glede na tip nepremičnine, v kateri udeleženci trenutno bivajo, mesečno porabo dohodka za reševanje stanovanjskega problema in glede na trenutno zadovoljstvo, ki je povezano z nepremičnino, v kateri bivajo.

Tabela 5: Povprečna stopnja strinjanja in standardni odklon glede na občutek varnosti v soseski med slovenskimi in srbskimi udeleženci

Demografske značilnosti / pripadnost kulturi	Povprečna stopnja strinjanja in standardni odklon (pripis v oklepaju)				
Spol	ženske	moški			
Slovenija	4,24 (0,940)	4,19 (0,852)			
Srbija	4,10 (0,936)	3,78 (1,073)			
Družinski status	samski	v zvezi			
Slovenija	4,15 (0,920)	4,24 (0,909)			
Srbija	4,03 (1,013)	3,99 (0,963)			
Lokacija bivanja	mesto	obrobje	strnjeno naselje	razpršeno naselje	drugje
Slovenija	4,08 (0,920)	4,28 (0,875)	4,29 (0,877)	4,35 (0,933)	3,67 (1,633)
Srbija	3,97 (1,007)	4,11 (0,925)	4,11 (0,900)		3,43 (1,222)
Kraj bivanja	blok	hiša			
Slovenija	3,97 (0,985)	4,37 (0,820)			
Srbija	3,93 (0,939)	4,14 (1,049)			
Mesečna poraba	nič	manj kot 30 %	okoli 30 %	več kot 30 %	skoraj vse
Slovenija	4,35 (0,820)	4,23 (0,870)	4,03 (0,976)	4,09 (0,953)	
Srbija	4,12 (0,977)	3,84 (0,887)	3,65 (0,917)	3,75 (1,107)	3,00 (0,000)
Trenutno zadovoljstvo	zelo nezadovoljen	nezadovoljen	ne vem	zadovoljen	zelo zadovoljen
Slovenija	3,85 (1,183)	3,98 (0,969)	3,92 (0,951)	4,23 (0,834)	4,60 (0,667)
Srbija	3,89 (0,981)	3,65 (1,016)	3,55 (1,003)	4,17 (0,918)	4,39 (0,851)

Rezultati kažejo, da glede na spol višje izražajo občutek varnosti slovenske (povprečna stopnja strinjanja je 4,24) kot srbske udeleženke (povprečna stopnja strinjanja je 4,10). Tudi tu se kaže, da ženske udeleženke obeh kultur izražajo bistveno višjo stopnjo občutka varnosti kot moški udeleženci. Pri tem dejavniku zaznamo zelo očiten paradoks, saj velja, da se najmanj varne počutijo prav ženske (Meško in Areh, 2003). Večina študij namreč kaže, da ženske izražajo nižji občutek varnosti v soseski kot moški (Perkins in Taylor, 1996; Wyant, 2008). Po drugi strani pa raziskava na Finskem kaže, da se ženske na grožnjo pred napadom prej odzovejo s pogumom in zaupanjem v okolico kot s strahom (Pain, 2000). Pain (2000) tudi opozarja, da moški v raziskavah pogosteje odgovarjajo na način, da se ne spodbopava njihova podoba o neranljivem moškem, kar je lahko pogosto vzrok, da ostane njihov strah pred kriminaliteto skrit.

Glede družinskega statusa izražajo višji občutek varnosti slovenski udeleženci, in sicer ne glede na to, ali so samski ali v zvezi (povprečna stopnja strinjanja med slovenskimi udeleženci je 4,15 in 4,24, med srbskimi pa 4,03 in 3,99).

Glede lokacije trenutnega bivanja izražajo višjo stopnjo občutka varnosti slovenski udeleženci. Statistični podatki ministrstva za notranje zadeve za Srbijo sicer kažejo, da kazniva dejanja splošne kriminalitete v Beogradu upadajo, kar je pomembno dejstvo, če imamo v mislih, da kriminaliteta v Beogradu predstavlja tretjino celotne kriminalitete v Republiki Srbiji (Tominc, 2013). Značilno pa je, da oboji udeleženci izražajo nižjo stopnjo občutka varnosti v mestu (povprečna stopnja strinjanja pri slovenskih udeležencih je 4,08 in pri srbskih udeležencih 3,97). Prav vsi udeleženci imajo večji občutek varnosti, če bivajo v hiši (povprečna stopnja strinjanja je pri slovenskih 4,37, pri srbskih udeležencih pa 4,14). Kot navaja Tominc (2013), so kazniva dejanja zoper premoženje v Srbiji še vedno najpogostejša oblika kriminalitete. To medkulturno razliko pojasnjujemo tudi s slabšimi fizičnimi kakovostmi stanovanj in slabšo fizično kakovostjo bivalne okolice v Srbiji. To, kot ugotavljajo McCrea et al. (2005), bistveno vpliva na povečanje strahu pred kriminaliteto. Številne raziskave kažejo, da kakovostna stanovanja v lokalno bolje grajenem okolju bistveno bolj vplivajo na zadovoljstvo stanovalcev in njihovo dojemanje varnosti.

Glede mesečne porabe sredstev za reševanje lastnega stanovanjskega problema rezultati kažejo, da izražajo najvišji občutek varnosti udeleženci, ki porabijo manj kot 30 odstotkov mesečnega dohodka (povprečna stopnja strinjanja slovenskih udeležencev je 4,35 in srbskih 4,12). Navedeno napoveduje, da udeleženci v bližnji prihodnosti ne nameravajo investirati v stanovanjsko nepremičnino, kar lahko pripisujemo tudi trenutni gospodarski krizi. Korelacijo med nizkim finančnim statusom gospodinjstev v Srbiji in nizkim občutkom varnosti ugotavlja tudi Tominc (2013). Nižje izražen občutek varnosti v primerjavi s slovenskimi udeleženci glede na zadovoljstvo z nepremičnino lahko pri srbskih udeležencih pojasnimo z ugotovitvami Gospodarske komisije za Evropo (Economic Commission for Europe, 2006), ki je ugotovila, da predstavlja upravljanje in slabo vzdrževanje več družinskih stanovanj v Srbiji glavni problem, čeprav se je stanje na področju nepremičnin od leta 1995 dalje bistveno izboljšalo. Tudi Petovar in Mojović (2006) ugotavljata, da je v Srbiji vzdrževanje objektov problem in da ni učinkovitega orodja, ki bi lastnike prepričal ali prisilil k skrbnejšemu vzdrževanju. Tudi Muratbegović in Memić (2012) ugotavljata, da kar 56 odstotkov vprašanih povezuje občutek varnosti s problemom razpadajočih (ali zapuščenih) objektov v soseski. Zanimivo je, da srbski udeleženci izražajo nižji občutek varnosti glede na zadovoljstvo z nepremičnino, in to ne glede na dejstvo, da imajo med opazovanimi kulturami najvišji odstotek lastniških domov. Rohe, Zandt in McCarthy (2001) so raziskovali socialne prednosti lastnikov stanovanj. Ugotovili so, da lastniki stanovanj, v primerjavi z najemniki stanovanj, izražajo večje zadovoljstvo s svojim bivalnim okoljem. Socialno so bolj aktivni v svojem bivalnem okolju, manj se selijo in več prispevajo k socialni stabilnosti soseske. To pa se, glede na naše raziskave, ne povezuje z občutkom varnosti v soseski tako močno kot dejavnik vzdrževanja bivalne okolice.

Tominc (2013) v svoji raziskavi ugotavlja, da so anketiranci navedli, da predstavljajo velik izziv varnosti v skupnosti južnih prestolnic držav z območja nekdanje Jugoslavije trgovina s prepovedanimi drogami, premoženjska kriminaliteta (kraje, vlomi in ropi), korporativna kriminaliteta in korupcija. Tem sledijo nasilje, utaja davkov, socialna izključenost in brezposelnost mladih, neciviliziranost, antisocialno vedenje in uničevanje okolja (nezakonito odlaganje odpadkov, onesnaževanje). Pomemben izziv predstavlja varovanje kritične infrastrukture (preskrba z vodo, transport in komunikacijski sistemi, energetska omrežja), kar povezujemo s kakovostjo grajenega okolja.

Višji strah pred kriminaliteto (na kognitivni, vedenjski in afektivni ravni) so v raziskavi, ki sta jo izvedla Đurić in Popović Čitić (2013) v glavnih mestih nekdanje Jugoslavije, izrazili srbski udeleženci (glede na slovenske udeležence).

Razliko je ugotovil tudi Meško s sodelavci (Meško et al., 2014), ko so primerjali strah pred kriminaliteto v urbanih središčih nekdanje Jugoslavije. Glede na analizirane faktorje so ugotovili, da se za razliko od Ljubljane v Beogradu kažejo povezave s strahom pred kriminaliteto glede na izobrazbo in nizko finančno stanje gospodinjstva.

Zanimivo je, da se statistično pomembne razlike med kulturami pri občutku varnosti v soseski ne navezujejo na starost udeležencev in tudi ne neposredno na lastništvo nepremičnine. To sovпада z rezultati raziskave, ki jo je za mesto San Francisco izvedel Maxfield (1984). Ugotovil je, da v soseskah, kjer prebivalci izražajo večji (konstanten) strah pred kriminaliteto (veliko zunanjih znakov socialnega in fizičnega nereda), ni zaznati razlik občutka varnosti glede na starost prebivalcev.

5 Zaključek

V članku smo se osredotočili na bivalno okolje in raziskali, kako je za udeležence pomemben občutek varnosti v soseski, v kateri živijo. Zanimala nas je medkulturna primerjava glede na demografske značilnosti slovenskih udeležencev s srbskimi in japonskimi udeleženci.

Raziskava kaže, da se med udeleženci različnih kultur izraža statistično pomembna razlika glede občutka varnosti ($p < 0,05$). Zanimivo je, da se statistično pomembne razlike med slovenskimi udeleženci in udeleženci drugih dveh opazovanih kultur pri občutku varnosti v soseski ne navezujejo na starost udeležencev in tudi ne na lastništvo nepremičnine. To utemeljujemo z ugotovitvami drugih raziskovalcev, da v soseskah, kjer prebivalci izražajo večji ali pa permanenten strah pred kriminaliteto, ni mogoče zaznati razlik pri občutku varnosti ne glede na starost prebivalcev in ne glede na lastništvo. Raziskava kaže, da ženske vseh treh kultur izražajo bistveno višjo stopnjo občutka varnosti kot moški udeleženci. Pri tem dejavniku je zelo očiten paradoks občutka varnosti, saj stereotipno velja, da se najmanj varne počutijo prav ženske. Rezultati kažejo, da slovenski udeleženci izražajo višjo stopnjo občutka varnosti, če so v zvezi, japonski udeleženci pa, če so samski. Kot ugotavlja Thomas (2009), so pari, kjer sta oba zaposlena, v finančno boljšem položaju in lažje vstopajo na trg nepremičnin. Za Japonsko je značilno, da ženske, ki se poročijo, ostanejo doma (se ne zaposlijo). Japonski samski udeleženci so praviloma v boljšem ekonomskem položaju in posledično lahko za varovanje sebe in svoje lastnine namenijo več sredstev. V sodobnem svetu policija ni več edina, ki zagotavlja varnost. Ker pa je ne more zagotoviti enakomerno, jo lahko dobijo predvsem ugledni ljudje oz. tisti, ki si to lahko privoščijo (Waddington, 1999). To potrjujejo tudi naši rezultati pri porabi sredstev za reševanje stanovanjskega problema. Ti rezultati kažejo, da med slovenskimi in srbskimi udeleženci

izražajo najvišji občutek varnosti udeleženci, ki porabijo manj kot 30 odstotkov mesečnega dohodka, medtem ko je pri japonskih udeležencih obratno.

Glede lokacije trenutnega bivanja izražajo najvišjo stopnjo občutka varnosti slovenski, najnižjo pa japonski udeleženci. Za vse udeležence pa je značilno, da izražajo najnižjo stopnjo občutka varnosti v mestih. Številni avtorji navajajo, da je strah pred kriminaliteto in s tem povezan občutek varnosti problem urbanih okolij: nizka družbena integracija, velika gostota prebivalcev, etnična, starostna in dohodkovna heterogenost, gost promet, velike stavbe ter pomanjkanje dreves in zelenih površin (bivalno okolje). Iz tega sledi, da sta za mesta značilni višja stopnja strahu pred kriminaliteto in nižja stopnja občutka varnosti. Prav vsi udeleženci imajo večji občutek varnosti, če bivajo v hiši, glede na kulturo pa velja, da je povprečna stopnja strinjanja najvišja pri slovenskih, najnižja pri japonskih udeležencih, kar povezujemo z nezadovoljstvom z bivanjem v urbanem okolju. Japonska je v primerjavi s Slovenijo močno urbanizirana (velemesta). Kot ugotavlja Pečar (2002), so za urbanizirane kraje značilne naslednje lastnosti: visoka stopnja anonimnosti in mobilnosti, odtujenost in medsebojno nepoznavanje, hladni in bežni ter vljudnosti odnosi med ljudmi, prenaseljenost (povprečna izmera bivalne površine na osebo je na Japonskem 18 m², v Sloveniji pa 32 m²) ter predvsem neuspešnost neformalnih in formalnih mehanizmov nadzora.

Rezultati pričakovano kažejo, da občutek varnosti najvišje izražajo tisti udeleženci, ki so zadovoljni ali zelo zadovoljni s trenutnim stanovanjskim statusom. Zanimiva je povezava z visokim odstotkom lastniških stanovanj, kar je značilno za Slovenijo in za Srbijo. Srbija ima med opazovanimi kulturami celo najvišji odstotek lastništva stanovanjskih nepremičnin, po čemer bi sicer lahko sklepali po ugotovitvah Kleinhansa in Elsingajeve (2010), da ostaja močna korelacija med lastništvom doma in občutkom samostojnosti in samozadovoljstva. Številne raziskave namreč kažejo, da lastniki stanovanj v primerjavi z najemniki stanovanj izražajo večje zadovoljstvo s svojim bivalnim okoljem, socialno so bolj aktivni v svojem bivalnem okolju, manj se selijo in več prispevajo k socialni stabilnosti soseske. Vendar pa naša raziskava kaže, da se statistično pomembne razlike med slovenskimi udeleženci in udeleženci drugih dveh opazovanih kultur pri občutku varnosti v soseski ne navezujejo na lastništvo nepremičnine. Nižjo izraženo stopnjo občutja varnosti pri srbskih udeležencih povezujemo predvsem z ugotovitvami, da je v Srbiji vzdrževanje objektov problematično in da ni učinkovitega orodja, ki bi lastnike prepričal ali prisilil k skrbnejšemu vzdrževanju (Petovar in Mojović, 2006). Na tej podlagi torej zaključujemo, da ima dejavnik vzdrževanja bivalne soseske zelo velik vpliv na izražen občutek varnosti udeležencev. Tudi Meško (1999) povezuje strah pred kriminaliteto z značilnostmi fizičnega okolja. Znana je teorija razbitih oken, ki sta jo leta 1982 razvila Wilson in Kelling (1982). Ta trdi, da naj

bi propadanje sosesk in prostorska koncentracija nereda povzročala povečanje kriminalitete ter strah pred kriminaliteto. Teorija razbitih oken torej pravi, da ima vzdrževanje reda in čistoče v soseski za posledico manj vandalizma in asocialnega vedenja, temu pa sledi tudi nižja stopnja kriminalitete.

Podatki za Slovenijo kažejo, da se je v zadnjih letih občutek varnosti prebivalcev precej zmanjšal (European Social Survey, 2008), kar, glede na naše raziskave, kaže na povečan negativni vpliv dejavnikov, kot so slabo vzdrževanje objektov in soseske, torej fizično neurejenost (smetenje, zapuščeni avtomobili in zgradbe, zanemarjeni prehodi ...). To povezujemo tudi s trenutno finančno krizo v državi, manj razpoložljivimi sredstvi za vzdrževanje infrastrukture in vitalnih objektov. V to vrsto dogajanj, v zadnjih letih značilnih za Slovenijo, sodijo tudi politične in medijske kampanje zoper korupcijo, pranje denarja, zoper organizirano gospodarsko kriminaliteto (tajkuni), skratka politizacija kriminalitete, kar izpostavlja tudi Bavcon (2010). Sotlar in Tominc (2012) opozarjata na problematiko brezposelnosti, ki je vse bolj razširjena med mladimi prebivalci mest, kar bi se lahko odrazilo v porastu kriminalitete med mladimi, ki bi bila usmerjena proti starejšim prebivalcem (socialno šibke skupine).

Slovenski udeleženci v primerjavi z japonskimi in srbskimi udeleženci izražajo večji občutek varnosti v bivalnem okolju, vendar pa zadnji podatki kažejo, da se ta občutek varnosti zmanjšuje. Glede na rezultate naše raziskave zato menimo, da bi bilo potrebno intenzivneje izvajati revitalizacijo zunanjega prostora, vpeljati vanj nove vsebine (druženje, izobraževanje, kultura, šport), urediti večjo prometno varnost in zadostno število parkirišč ter intenzivneje izvajati prenovu objektov. Bratina Jurković (2014) ugotavlja, da značilnosti prostora, kot so: ulice z različno gostoto prometa, železniška proga, parkirišča, prisotnost naravnih elementov, preglednost ali nepreglednost prostora, dostopnost, vzdrževanost ali zanemarjenost, elementi urbane opreme in druge fizične lastnosti v bivalnem okolju, bistveno vplivajo na zaznavanje, doživljanje in uporabo odprtega javnega prostora mestne soseske. Ti dejavniki lahko v odprtem prostoru delujejo kot ovire, s čimer zavirajo njegovo uporabo, ali pa kot spodbujevalci, kar pospešuje njegovo uporabo. Ugotavlja, da imajo naravni elementi in kakovostno urejeni odprti prostori pomembno vlogo pri občutku varnosti prebivalcev. In čeprav ima bivalno okolje velik vpliv na zadovoljstvo in dobro počutje prebivalcev, mnogi avtorji ugotavljajo (Frick, 1986; Massam, 2002), da urbanisti in oblikovalci večinoma niso naredili presežka pri oblikovanju okolja prav v stanovanjskih soseskah, v katerih naj bi ljudje živeli udobno in uživali kar največjo kakovost v odprtem prostoru za vsakdanjo rabo.

Predmet nadaljnjih raziskav je ugotoviti, kako občutek varnosti vpliva na nakupno odločanje kupcev nepremičnin in

kako ključne vplivne dejavnike na občutek varnosti v bivalni soseski obvladati, umestiti ali izločiti do te stopnje, da bo občutek varnosti ljudi v soseski čim višji. Japonsko Ministrstvo za nepremičnine, infrastrukturo, transport in turizem (Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism, 2010) uvršča med tri ključne dejavnike pri nakupnem odločanju poleg fizičnih značilnosti stanovanja in prometne infrastrukture (bližina javnega prevoza in prometnih povezav) tudi varnost soseske. Podobno zaključujejo tudi Cohen et al. (2005), ki v svoji raziskavi potrjujejo, da je med najpomembnejšimi socioekonomskimi dejavniki prav dejavnik varnosti v soseski. Danes se strah pred kriminaliteto razume kot značilen socialni problem, ki ima največkrat negativne posledice ne samo na kakovost posameznikovega življenja, ampak tudi na sosedске odnose in širšo družbeno skupnost (Đurić in Popović Čitić, 2013).

In kot navaja Sajovic (2009), napredek kot povečevanje človekovega blagostanja predvideva zadovoljitev človekovih nižjih in tudi višjih potreb s končnim ciljem samoizpolnitve, saj je le bivanje, ki ne zastira človeške narave, lahko tudi srečno bivanje. Rosenbaum, Lurigio in Davis (1998) pa celo zagovarjajo tezo, da se je treba usmerjati v dejavnosti zagotavljanja kakovosti življenja in manj v represivno dejavnost, da bi preprečili kriminaliteto.

Literatura

1. Austin, D. M., Furr, L. A. in Spine, M. (2002). The effects of neighborhood conditions on perceptions of safety. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 417–427.
2. Bavcon, L. (11. 2. 2010). Človeške pravice in učinkovitostna paradigma kriminalitetne politike. *Delo*, str. 7.
3. Bennett, G. G., McNeill, L. H., Wolin, K. Y., Duncan, D. T., Puleo, E. et al. (2007). Safe to walk? Neighborhood safety and physical activity among public housing residents. *PLOS Medicine*, 4(10), 306–311.
4. Berry, B. J. L. in Kozaryn, A. O. (2009). Dissatisfaction with city life: A new look at some old questions. *Cities, Journal of Economic Behavior & Organization*, 26(3), 117–124.
5. Bradeško, J. (2003). Trg nepremičnin in Centralna banka. V A. Kožar (ur.), *Poslovanje z nepremičninami, 14. tradicionalno strokovno srečanje, zbornik referatov* (str. 16–25). Portorož: Gospodarska zbornica Slovenije.
6. Bratina Jurkovič, N. (2014). Zaznavanje, doživljanje in uporaba javnega odprtega prostora prebivalcev v stanovanjskih soseskah mest. *Urbani izzivi*, 25(1), 37–55.
7. Burdette, H. L. in Whitaker, R. C. (2005). Resurrecting free play in young children, looking beyond fitness and fatness to attention, affiliation, and affect. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 159, 46–50.
8. Cirman, A. (2007). *Strategija rabe stanovanja mora biti usklajena s strategijo gospodarskega razvoja: stanovanjska raba*. Pridobljeno na <http://www.arhiv.ds-rs.si/dejavnost/posveti/RabaStanovanj/Cirman.doc>
9. Cohen, D. H., Kozak, R. A., Vidal, N., Spetic, W. in Ide, R. (2005). Performance expectations and needs of the Japanese house consumer. *Forest Products Journal*, 55(5), 37–44.
10. Deutsch, E., Tiwari, P. in Moriizumi, Y. (2005). The slowdown in the timing of housing purchases in Japan in the 1990s. *Journal of Housing Economics*, 15(2), 230–256.
11. Đurić, S. in Popović Čitić, B. (2013). Strah od kriminala u glavnim gradovima bivših jugoslovenskih republika. *Sociologija*, 60(1), 91–114.
12. Economic Commission for Europe. (2006). *Economic and financial affairs, policy and surveillance, Serbia*. Pridobljeno na http://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Serbia
13. European Social Survey. (2004, 2005, 2008). *European social survey, technical report*. London: Centre for Comparative Social Surveys, City University. Pridobljeno na http://www.european-socialsurvey.org/docs/round6/survey/ESS6_data_documentation_report_e02_1.pdf
14. Ferguson, K. M. in Mindel, C. H. (2007). Modeling fear of crime in dallas neighborhoods: A test of social capital theory. *Crime Delinquency*, 53(2), 658–679.
15. Forrest, R., Kennett, P. in Izuhara, M. (2003). Home ownership and economic change in Japan. *Housing Studies*, 18(2), 277–293.
16. Fulgosi, A. (1984). *Faktorska analiza*. Zagreb: Filozofski fakultet.
17. Frick, D. (ur.). (1986). *The quality of urban life: Social psychological and physical conditions*. New York: Walter de Gruyter & Co.
18. Geodetska uprava Republike Slovenije. (2010). *Letno poročilo o slovenskem nepremičninskem trgu za leto 2009*. Pridobljeno na http://www.finor.si/ATOM_upload/porocilo_geodetske_uprave.pdf
19. Grum, B. (2010). *Primerjava pričakovanj potencialnih kupcev nepremičnin glede pridobitve nepremičninskih pravic v različnih kulturnih okoljih: primer Slovenije in Japonske* (Doktorska disertacija). Nova Gorica: Evropska pravna fakulteta v Ljubljani.
20. Grum, B. in Temeljotov Salaj, A. (2010). Vloga demografskih dejavnikov pri merjenju lastnih in zunanjih pričakovanj potencialnih pridobiteljev nepremičninskih pravic. *Gradbeni vestnik*, 59(1) 247–255.
21. Grum, B. in Temeljotov Salaj, A. (2011). Vloga lastnih in zunanjih dejavnikov pri konstrukciji vprašalnika za merjenje pričakovanj potencialnih pridobiteljev nepremičninskih pravic. *Anthropos*, 43(1), 257–275.
22. Hirayama, Y. (2008). Women's marital status and housing tenure in the context of Japan's home-owning society. *Journal of architecture and planning*, 73(1), 1045–1052.
23. Jian, G. in Kazunori, H. (2004). Residential environmental evaluation of local cities considering regional characteristic and personal residential preference – case study of Saga City, Japan. *Journal of Environmental Sciences*, 16(1), 138–144.
24. Jian, G. in Kazunori, H. (2006). Research on residential lifestyles in Japanese cities from the viewpoints of residential preference, residential choice and residential satisfaction. *Landscape and Urban Planning*, 78(3), 165–178.
25. Kanji, G. K. (1993). *100 statistical tests*. London: Sage.
26. Keats, D. M. (2000). *Interviewing: A practical guide for students and professionals*. Buckingham: Open University Press.
27. Kleinhans, R. in Elsinga, M. (2010). 'Buy Your Home and Feel in Control' Dose home ownership achieve the empowerment of former tenants of social housing? *International Journal of Housing Policy*, 10(1), 41–61.

28. Klinc, R., Turk, Ž. in Dolenc, M. (2010). Raziskava o rabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij v Slovenski gradbeni industriji. *Gradbeni vestnik*, 59(1), 269–276.
29. Kobal Grum, D. in Musek, J. (2009). *Perspektive motivacije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
30. LaGrange, R. L. in Ferraro, K. F. (1989). Assessing age and gender differences in perceived risk and fear of crime. *Criminology*, 27(4), 697–720.
31. Lobe, B. (2006). *Mixing qualitativ and quantitative methods in the environment of new information-communicatopn technologies*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Malešič, M. (2012). Teoretske paradigme sodobne varnosti in okolje kot varnostno vprašanje. *Teorija in praksa*, 49(2), 264–282.
33. Mandič, S., Hlebec, V., Cirman, A., Andrews, K. D., Filipovič, M., Kos, D. et al. (2006). *Razvojno raziskovalni projekt stanovanjska anketa*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Inštitut za družbene vede.
34. Massam, B. H. (2002). *Quality of life: Public planning and private living*. Danvers: Pergamon.
35. Maxfield, M. (1984). The limits of vulnerability in explaining fear of crime: A comparative neighborhood analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency* August, 21(3), 233–250.
36. McCrea, R., Shyy, T. K., Western, J. in Stimson, R. J. (2005). Fear of crime in Brisbane: Individual, social and neighbourhood factors in perspective. *Journal of Sociology*, 41(1), 7–27.
37. Meško, G. (1999). Strah pred kriminaliteto – perspektive in dileme. *Socialna pedagogika*, 3(2), 99–108.
38. Meško, G. in Areh, I. (2003). Strah pred kriminaliteto v urbanih okoljih. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 58(4), 340–351.
39. Meško, G., Fallshore, M. in Jevšek, A. (2007). Policija in strah pred kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 58(4), 340–351.
40. Meško, G., Šifrer, J. in Vošnjak, L. (2012). Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 259–276.
41. Meško, G., Vošnjak, L., Muratbegović, E., Budimlić, M., Bren, M. in Kury, H. (2014). Fear of crime in urban neighbourhoods: A comparative analysis of six capitals. *Varstvoslovje*, 16(4), 397–421.
42. Miceli, R., Roccato, M. in Rosato, R. (2004). Fear of crime in Italy: Spread and determinants. *Environment and Behaviour*, 36(6), 776–789.
43. Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism. (2010). *Outline of tax system for Land and Water Bureau*. Pridobljeno na <http://tochi.mlit.go.jp/english/land-policies/outline-of-tax>
44. Muratbegović, E. in Memić, F. (2012). Perceived neighbourhood social disorder and attitudes toward feeling safe in Sarajevo. *Varstvoslovje*, 14(4), 460–477.
45. Pain, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: A review. *Progress in Human Geography*, 24(3), 365–387.
46. Pauwels, L. in Pleyzier, S. (2005). Assessing of cross validity of fear of crime measures between linguistic communities in Belgium. *European Journal of Criminology*, 2(2), 139–159.
47. Pečar, J. (2002). Zmogljivosti in uspešnost preprčevanja kriminalitete – nekaj dilem. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 53(4), 331–339.
48. Petovar, K. in Mojović, D. (2006). Condominium management and maintenance. V *National Housing Conference: Toward a new national housing policy for Serbia* (str. 45–56). Belgrade.
49. Perkins, D. D. in Taylor, R. B. (1996). Ecological assessments of community disorder: Their relationship to fear of crime and theoretical implications. *American Journal of Community Psychology*, 24(1), 63–107.
50. Prezelj, I. (2001). Grožnje varnosti, varnostna tveganja in izzivi v sodobni družbi. *Teorija in praksa*, 38(1), 127–141.
51. Rohe, W. M. in Basolo, V. (1997). Long-term effects of homeownership on the self-perceptions and social interaction of low-income persons. *Environment and Behavior*, 29(6), 793–819.
52. Rohe, M. W. in Stegman, M. (1994). The impact of home ownership on the social and political involvement of low-income people. *Urban Affairs Quarterly*, 30(1), 152–172.
53. Rohne, M. W. in Stewart, L. S. (1996). Home ownership and neighborhood stability. *Housing Policy Debate*, 7(1), 37–81.
54. Rohe, M. W., Zandth, S. in McCarthy, G. (2001). *The social benefits and costs of homeownership: A critical assessment of the research*. Harvard: Joint Center for Housing Studies of Harvard University.
55. Rosenbaum, D. P., Lurigio, A. J. in Davis, R. C. (1998). *The prevention of crime social and situational strategies*. Belmont: West/Wadsworth.
56. Sajovic, Š. (2009). O napredku in napredkovnem potencialu poznomodernih bivanjskih okoliščin. *Družboslovne razprave*, 61(1), 25–40.
57. Sotlar, A. in Tominc, B. (2012). Zaznava deklarativnih virov ogrožanja nacionalne varnosti v slovenski družbi. *Varstvoslovje*, 14(3), 231–258.
58. Thomas, M. (2009). Totally devo: Generation Y and housing. *Carpe Diem: The Australian Journal of Business and Informatics*, 4(1), 111–119.
59. Tominc, B. (2013). Perspektive zagotavljanja varnosti v urbanih okoljih na Zahodnem Balkanu. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(1), 19–32.
60. Trček, F. (2005). Sociološka anketna raziskava: prenova stanovanjskih sosesk v Ljubljani – Savsko naselje. *Urbani izzivi*, 16(2), 24–35.
61. Vasovic, O., Gospavic, Z. in Cirovic, G. (2012). *Institutional framework for development of real estate market in the Republic of Serbia*. Pridobljeno na http://www.fig.net/fig2012/technical_program.htm
62. Waddington, P. A. K. (1999). *Policing citizens: Authority and rights*. London: UCL Press.
63. Walonic, D. S. (2007). *Survival statistics*. Bloomington: StatPac.
64. Wilson, J. Q. in Kelling, G. L. (1982). *Broken windows*. Pridobljeno na <http://www.theatlantic.com/doc/print/198203/broken-windows>
65. Wyant, B. R. (2008). Multilevel impacts of perceived incivilities and perceptions of crime risk, isolating endogenous impacts. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(1), 39–64.

Feelings of Neighborhood Safety in Living Environment: Cross-cultural Comparison – Slovenia, Serbia, Japan

Bojan Grum, Ph.D., Assistant Professor in the field of real estate valuation, European Faculty of Law Nova Gorica, Slovenia. E-mail: bgrum@siol.net

Darja Kobal Grum, Ph.D., Professor of Psychology, Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia. E-mail: darja.kobal@ff.uni-lj.si

In this article, the authors focused on the environment and investigate the importance of participants' sense of security in the neighbourhood they live in. They were interested in a cross-cultural comparison, based on the demographic characteristics of the participants from Slovenia, Serbia and Japan. A quantitative method based on a questionnaire was used, and in the study participated 1006 Slovenian, 385 Serbian and 264 Japanese respondents. Using analysis of variance, the research shows that the Slovenian participants and participants of other cultures express a statistically significant difference with regard to the feeling of security. What is interesting is that this difference does not relate either to the age of the participants nor to the ownership of the property. Women of all three nationalities express a significantly higher level of feeling of security than male participants, and this reflects the apparent paradox, because stereotypically women feel the least safe. All participants typically express a lower level of feelings of security in the cities. According to monthly spending to solve their housing problems, the results show that among the Slovenian and Serbian participants the highest feelings of security is expressed by the participants who spend less than 30% of their income. In case of the Japanese participants, we see the reverse; they who consume more than 30%. Comparatively, the lowest level of sense of security is reflected by Japanese participants, which can be attributed to their highly expressed dissatisfaction with living in an urban environment, followed by Serbia participants, which we associated with poorer maintenance of neighborhoods (physical disorder). It is important that planners of the urban environment know how the participants, regardless of their demographic characteristics, perceive the feeling of security. Research shows that one of the key factors is well- built local environments and quality of housing construction, which has a positive impact on residents' satisfaction and their perception of safety. Further research is necessary to determine how these factors affect the value of their purchasing decisions.

Keywords: living environment, feeling of security, fear of crime, Slovenia, Serbia, Japan

UDC: 343.9(497.4)(497.11)(520)